

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 2 (1200)

1980 чылдын январь 3, четверг

1925 чылда
түптөн турган

Өртөө
2 көп.

МЕДИЦИНА АЖЫЛДАКЧЫЗЫ

ЧУРТАКЧЫ чоннуң кадыкшылын камгалаар, оларның амыдырал байдалын экижидер чорук хей социал сорулгаларын аразындан онзагай черин ээлеп турар. Бо айтыргың чугулазын Л. И. Брежнев СЭКП-ниң XXV съездинге кылган ТК-ның Отчет илеткедиге: «Социал сорулгаларын аразындан совет кижилериниң кадыкшылы дээш сагыш салымшыктан артык чугула социал сорулгалар чок» — деп толдарткан биле демдегезин.

«СССР-ге 1976—1980 чылдарда улус ажил агынын хөгжүдеринин кол угуланышкынында чоннуң кадык камгалаан улус сайзырадыр сорулгалар салган, медицина эртемнинин чаа-чаа чедирлерин практиккага калбаа-биле ажиллап тургаш, шынчиринин болгаш эмизеринин аргаларын экижидер, аарыгларга удур профилактиктик хемчеглерин күштедирер, эмиске дузазын шынарын бедирер көрдүгөн. Чоннуң амыдыралын улус инай экижидеринин херээнче углаптан онгу беш чылдын социал айтыргыларын шынчирлээр дээш, эмчилер хүндүлүг ажил-херекти кылп турарлар. Совет кижилериниң эн-не үнелг байлаа болур кадыкшылын оларга бүзүрээр-дир. Бистин кадык камгалаанысты улусчу деп адап турары чөптүг. Чүге дээрге ол хамааты кижин бүрүчүн эрге-ажыын камгалап турар. Ол дугайын СССР Конституциязын 42 дугаар чүүлүнде быжыглат, бижең. А эмчи болгаш эмилегенин кандыг-да ажилдакчызы күрүнө болгаш чоң мурунуга харыс салгазын кезээде болап чоруур хүлээлгелг.

Бистин чуртувуста медицина ажилдакчызы кижин хей-ниининиң эн-не бедик хүндүткелдиге. Хамааты кижинин кадыкшылы чүгле оон хузуунда херээ эвес, а нинилелдин чугула херектеринин бирээни болур.

Бо ажил-херектин чедишкенин болурун, улус ажил-агынын өске-даа амыдыралында шыкша, кижилер шынчирлээр турар. Эмчи дээрге эн-не бунин мергежил болур. Бо хүндүлүг эмчи кижинин чүгле шын диагноз тургускаш, аарыг кижинин бедик ледеңге эмизеринден аныктаа алаа ээлдек, сагыш повангыр болуру негетинин турар. Эмчи, кижин аарыг-шевернин болгаш нини культуранын суртаалчызы. Ол дүне-даа, хүндүс-даа, аяс, бүргегде, ырак, чоокка-даа дуза дилеп келген кижидең ойталавас хүлээлгелг.

Амгы медицина моон мурунда салгаларын бо-давайн чоразан чедишкенин чедип алган. Чүрөккө, төп дамыралга, мээге кезишкенин ылыр аи ховар чүүл эвес апарган. Терания болгаш диагностика техниканын чаа-чаа херекселдер-биле хандырткан-даа, кол ажилды медицина ажилдакчызы биез хөвээр кылп турар.

Бистин эмчилеривистин, провизорларывистин, медицинанын ортумак эртемниң ажилдакчыларынын кол нурулаын боттарынын профессионал болгаш хамааты хүлээлгелг ак сеткилдиг, хаи ынакшыл-биле күөсүдип турар. Оларын ажилын республиканын ажил-ишчилери болур чогуу-биле үнелеп турар. Дыка хей медицина ажилдакчыларынын күш-ажылын Совет зааак бедик-биле үнелээр. Республиканың 9 эмчилеринге «РСФСР-ниң алдарлыг эмчи», 37 эмчиге «Тыва АССР-ниң алдарлыг эмчи» деп хүндүлүг атты тывыскаш. Медицинаның 108 ажилдакчылары «Кадык камгалаанын тергенин» деп хөрөк демдээ-биле, ооненер болгаш медальдар-биле 248 кижини шаңнаткан.

Кадык камгалаа министрствозунун, сорунар, Тыва радионуң болгаш телевидениениң арэзиге медицина ажилдакчыларына өөрүп четиргенин илергейлээр хей чагаалар кээп турар.

Кадык камгалаа шугумунун хоочуннары: республика эмилегенин травматология салбырынин эргелекчи В. А. Верещагин, кезер эмчи К. Н. Орус-оол, республиканын тубдиспансеринин кол эмчи К. Н. Цой, Кызылдың бир педиагг участка-гунда 17 чыл улаштыр ажилдап турар Г. И. Медведова болгаш өске-даа хей эмчилерини чон дуг хүндүткел-биле адап турар.

Ынчалза-даа чамдык эмчилерини талазындан аарыг кижилерге болгаш оларын төрелдеринге каржы болгаш сагыш човангыр эвес чоруктарын илереткен чагаалар келгилээр. 1979 чылдын дүргүзүндэ ындыг ынзылыг хомудат чагаалар дүрген дуза чедирер станицянын, республиканың уругулар эмилегенин болгаш Баян-Колдуң участок эмилегенин ажилдакчыларына хамаарыштыр келген.

Эн ылангыч арагалар, болун тогудуң болгаш өске-даа моральдыг үүлгедилерин ийи, таңгыс медицина ажилдакчылары кыла бээр фактылар бар.

Ындыг ынзылыг чүүлдер совет ёзу-чурунга таарышпас болгаш эн-не буниниң профессия эдилекчи медицина ажилдакчызы кижинин ат-алдарынга дүүшпес.

Медицина ажилдакчызы үргүлүч чон ортузунга ажилдап, оларын-биле тудуш харылаалыг болганындан аарыг-аржык, аар-бергеге таварышкан кижилерини баштайгы дузалдакчылары, сүмелекчилери болур. Хамаатын мурунда оларын чугаалаан эвилек-ээлдек сөстери аарыг кижинин сагыш-сеткилинге четкен турдуң дээш ажилдаар херек. Бо бүгүн эмчинин дангыраанда хүлээдирип турар.

Сүт саалдазын кудулатпас

ЧЕДИР САТПААН. ЧҮГЕ?

Фермага нежэки ажил шагы эгедээр чоккушай берген. Саанчылар уурук-сууруктап кээп, инектерге чөм бөзөткөп, чангыс черде бөдө топ каан сенажы, чарбаны удуз саанчынын айтышкыны-биле үлөжип ап, көчөлдерге узуу ап эгелээр. Олар хүнүн-не миңаар ажилдап турарлар. Үш инек кажазынга баары-выска ажилды эге кадан — инектерге чөм каап бооринин технологияны мындг болду. Мал чедип саанчылар таатарга, көчөлдерге дажыглатп, үлөй каап берип турар.

— Ынчаар ажилдаа берге-дир бе? — деп, Мотайлаң белген коммунист саанчы Валентина Лаксакан айтырдым.

— Берге болбайн калчаар. Ылангыя херэжөөн улуска ол аар ажил шыкажыл.

Валентина Овоньяның чугаазына мураккач саанчы Мария Тимшина. Биче кыс Мотуш, Гисина. Биче кыс Мотуш, Гисина. Биче кыс Мотуш, Гисина. Биче кыс Мотуш, Гисина.

Биче-Хем районун «Саян» совхозунун төп сүт-бараан ферманың коллективинин ажил ижи-биле таныжыла оон эгелээр. Саар инектер турар кажааларын батараа чылдып турар. Ишти арыг-сиг биле, инек олоон транспортер биле үндүрүп, аштап турар.

Кажаалар иштиде бүс, өлшик чок, экинтерин чыгып-дап каан. Ажилдаарындаа ырымчалыг байдалдар бар шыкап болза-даа, чүгле малды чегерер өйдө саанчылар үстүдө бижезин удуз эвес бергелерге таваржып турар.

Фермада инектерин дүңе-кажага чедерип, чыгып сүт биле сугарып жондугураш, хүндү үзүктөп каан шарааш кажааларга дымштангып турар. Хүндүс алаа турган малдарга чуданын белеткээш, ижиртип турар.

— Саалда кудулат, аям көүдөп турар-дир бе? — деп баштай журашкан саанчыларымдан саар инектерге, анык малдарын чегерип, сугаа-

рып турарын билип алгаш, сонугурадым.

— Моон мурунда бистер Мотайлаң ажилдап турган бис. Алаа ферма тургуспас дээш 200 ажил саар инекти бөжө, төп фермаже өккөдөг. Мотайлаң тургустан инектерини сүтү үчүрде эки берип турдулар. Бо фермага эжээрини кудулай берип. Та чер, та кажаа өскөдөп турар чүсө. Малда мындг «багай» чап бар боор чүсө болбай — деп, он беш чыл саанчылаан Биче-Хем Мотуш харымзады.

Амдызында мал чөми бар. Инектерге сүлөстү, саанчыны, сенажы, суганы берип турар. Ындыг болза-даа чамык саанчыларын сенаж турары-биле алаарга, чөм рационун ам-лаа эвээр. Ол черде шын. Малаа харын кылдыр чангыс чижектөп көргүзөй. Фермага хүндө саап алып сүт эртең чылдын бо үзүс-биле деңиздирге 300 килограммга кызырлан бооп турар. Ам ферма хүндө 3900—3943 кг сүт бүдүрер апарган.

Саалданың эвээржөй турар чылдагынын совхозтун кол зоотехниги Зинаида Иванова Козловадан тодроттым. Ол мындыг хары берди:

— Хонукта бир инекке рацион ёзуугар 4 кг концентрат, 12 кг сүлөстү, 10 кг саанчы бээр, алаа неместир чуданын ижиртип турар бис. Бир эвес саалда көүдөй бээр болза, ол нермага неместир чөмөүдө бээр болдугу бис. Оон калында фермага ажилды удурутуп, баштаар, саанчылар ажилын хынаар удурутуп чурар. — бригадир, зоотехник кезек үдө чок турду. Зоотехник турган Виктор Фогель бирде үнүп, бирде катан ажилдап турган. Декабрь 1-де шунт чөүрү барган. Ферманын бригадир Александр Иванович Ласпанов ажилында багай эвес кижин. Чангыс-ла четпес талаа бар. Арага ижер. Оон улазында совхозка 3300 кг сүт когарал болдуруп, ажилга эх-харыялаа чок чөүрүп көргүзүп турду, оон ажилын-дан удурутуп турган. Ам ка-

тап ажилдай берген. Бо удаа-да ажилга кызымаан көргүзүп, ак сеткилдиг болуп турар.

Оңгу беш чылдын сөөлүгү — бешки чылды бөдүрүн күш-ажылы базынын эгелей берген. Эртең чылдын чангыла-ры катанталас, бирги кварталда сүтү бүдүрер, ону күрүнөгө саалда плазынын күөсөдир дээш «Саян» совхозтун дирекциясы, тускай эртемнигер (кол зоотехник С. Козлова) боттут хемчеглерин алып ужурап.

Ш. ДОРЖУ,
«Шынык» корр.

Ак-көк оттар ээлери

Тыва АССР-ниң алдарлыг тулгузу. «Хүндүлелдин Демдээ» орденнин эдилекчизи Сыдаа Хомушкүевин Лундуну А. К. Довуракта танымас, билбес кижин чок диег частырып болбас. Оон кызыл болуру-даа чөп. Оон алаа харымдан эгелеп балды туууп, маңда баштайгы бажыныгы таван салчип эгелээр. Сыдаа Хомушкүевин тулгузунуң хей ызы мергежилдеринин «чажы-дын чоотуу шындыгын алган.

Амгы хүндүдө Сыдаа Хомушкүевин «Тыва даг-дүгү үс-түс» эргелекчинин үлүк усту-тогулда каңкачыллар эвөө-лүгү удурутуп турар. Оон эвөөну А. К. Довурактын тулгу эргелекчиге онгу беш чылдын ордугу чылдың планын оордаларын бир дугарында күөсөткөп тулгузу эвөө ол болган.

Кара-Даштын ээилде белгип үнгөн В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дүгү» комбинаттын

арыгдал фабриказынын артык талазында удуз тулгу база бедик үнө берген. Ол — комбинаттың аар чүк-сөөртүр машиналарын болгаш бульдөөрлерин гаражы-дыр. Ында эртең эргелен орайга чедир ак-көк оттар көргөсөргөйи, ында-мында чырыр. Каңкачыл Сыдаа Лундун болган оон эштеринин ажилдап турары ол. Оларын эвөөнуңду шунту-лу 10 кижин бар. Каңкачыл — чугула мергежил. Оон ажилын чайын, кыжыл үзүктөл чок.

— Ажилалга кирер ужурут гаражтарын тулгу доо-улабас чыгай берген, ында тулгузуларын буруу чок. Гаражтарын аштыкы пазель халалары ам чаа кээп эгелээл. Тулгузуларын өске тулгу матеиалдары-биле база багай хамаарып. Ам каңкачылларын ажилды көүдөүп — халаларын кожу, соңга рамааларын арын дузалал тур бис. Ай сапында плазынысты

150 хуудан кудулатпайн кел-диги — деп, Сыдаа Хомушкүевин тулгузун хуусааы улап турарында сеткилд дүңүр чугулааган.

Ук объекттин 1980 чылдын бирги кварталында ажилалга кирер-биле мында Социалисттик Күш-ажылы Маздыры К. Х. Давырынының «Хомушкүевин тулгузу» бригадаларын ажилдап турар.

Лундун Сыдааның арга-мергежил бедик, эш-өөрүгө дузаалааган, оларга хуу бүрү чыгып-сүмөн берип турар. Эвөөлөр Виктор Сарылар, Кайгал-оол Мотуш олар ажил-ишке кызымак, мактаалды чедип алган.

Уени мурунда каңкачыллар эвөөну В. И. Ленинниң тодроттугун хүндө бээр 110 чыл болур хүндө онгу беш чылдың планын күөсөдирин хүлээген ажилдап турарлар.

Х. МОНГУШ,
Ак-Довурак хоорай.

Сорук киришкенин эгелээр

Эрзиниң амыдырал хандырылга комбинатынын коллектив ленинчи юбилейин, 1980 чылды күш-ажылы чедишкенин биле чонга ачы-дуза чедиреринин планын 109,2 хуу күөсөткөн. Чоннуң хууда чыгыларын ёзуугар хеп даараар чөк планын 16 хуу, иди даараар чөк 21 хуу амыр күөсөткелгэн.

Эрзиниң амыдырал хандырылга комбинатынын район чонунга ачы-дуза чедиреринин 13 агы херидерин хандырып турар.

Комбинат ыяш-хөмүрүн көөртүп бээр, химикти ар-га-биле иди-хеп аштаар, аны-бүрү херекселдерин хөлөсиге бээр дээш аңгы-аңгы ачы-дуза чедирилгезин чуртаткы чонга көргүзүп турар. 1979 чылда комбинат ачы-дуза чедиргенинде 50 муң рубльдин алып тургаш, херек кырын-да 53 муң рубльдин орулганын кирип алган. Комбинаттын мындыг чедишкенин ында партия, проф-эвилеп, комсомол органи-зацияларының бөдүрүлгө пла-зын күөсөдиринче бүгү коллективтик күмүш мөөнөп, социалисттик чарышты эки организастанындан чедип алынганын.

Ында онзаашкан ажилыга ак сеткилдиг, аныктарга боттарынын дуржулганын харам чокка өөрдип турар дагыныкчы-хоочуннардаа, амыл-ишке кы-зымак аныктардаа хей. Оларга даарынылга чегинден Тыва АССР-ниң амыдырал хандырылганынын алдарлыг ажилдакчызы, район Советиниң депутаты, коммунист М. Суван-оол, иди даараар чөкхөн М. Нам-оол, Б. Дамба, тыва хеп даараар чөкхөн С. Дамыма болгаш оон-даа өскө-нөр хамааржыр.

Комбинатта комсомолчу аныктарынча бригадасы база эки ажилдап турар. Олар эртин чылдың планын чедишкенин күөсөдирер. Ол бригададан даарыныкчылар К. Санчы, М. Дарый, З. Буян, Н. Туемибетова олар онзаашкан ажилыга ынымак, сагыла-чурум-нуу-биле эш-өөрүгө эки үлөгөйни көргүзүп турарлар. Комсомолчу-аныктар бригадасы Делегенин уруглар чылдың тураскадыг, бичин уруглар хевин даар, солун дегелгенин организастан эрттирген.

1979 чылды амыдырал хандырылга комбинатынын коллектив чедишкенин дооскан, онгу беш чылдың дооукуч чылында улам-на күөсөдиринин ажилдап турар.

А. ТАВА.

Республиканың хоочун автобүдүргелеринин бирээни 1-ги АТБ-ниң чолвачылары, инженер-техниктиг ажилдакчылары болгаш албан-хаанчылары СЭКП ТК-ның В. И. Ленин-ниң төртүтүгүн хүндө бээр 110 чылдың дугайында дөнтөөлүгү танышкан, онгу беш чылдың планын даалгазын күөсөдир дээш социалисттик чарышты улам калбартканнар. Коллективтик чамдык чолвачылары, харын бригадалары даа 1979 чылдың июнь-июль айларында-ла дөрт чыл планын күөсөдирер. Чамдык колонналар дөрт чылдың даалгазын күөсөткенин чаа чыл бөдүрүндө рапорттаан.

Автобүдүргелде социалисттик чарыштың бирги черин квартал санында Платон Агапович Бочкарев удурткан үшү колонна чаалап ал келген. Колоннаның төс бригадасы бол-гаш 103 чолвачылары шунту беш чылдың дөрт чылдың планын күөсөдир болгаш бо хүндө беш чылдың В. И. Ленин-ниң төртүтүгүн хүнүгө уткушту дооулар дээш улам күөсөдиринин ажилдап турар. Колоннада социалисттик чарыштың тилекчилери А. Утев, А. Абросов болгаш өскө-лөр-даа беш чыл планын күөсөткөш, он бирги беш чылдың үлүгүндө ажилдап турарлар.

СЭКП ТК-ның, ССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун, ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң совет улуска чедирген Чаа чылдың байырынга сорук кирип, бо чылдын эртин чыл-дында-даа эки ажилдаар дээш үшү колоннаның чолвачы-лары ажилдап кирипкенер.

ЧУРУТА: 1-ги АТБ-ниң үшү колонназынын эң тергенин бөлүк чолвачылары 1980 чылдың баштайгы рейсиниче үнөр деп турлар. Он талазындан ийи дугаарында — колонна начальниги П. А. Бочкарев.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоу.

Февраль 24—Советтерге

соңулдалар хуну

ТӨЛЕПТИГЛЕРНИ АДАП ТУРАР

ЧӨӨН-ХЕМЧИК

Бистин чуртувуста соңулаа кампааның бедик өндүр-лүшкүлүн байдалында чоруу турар. Тыва АССР-ниң Дээди Советинин депутаттарына кандидаттар депшадерин чедирериниң талазы-биле соңулаа мурун-нун хураалар республикада уламчылашкан. Күш-ажылы коллективтер боттарынын депутаттарына кандидаттар кылдыр партиянын болгаш чазактын удуруткучтары, ажилын агыныш, тараачы-нарын болгаш ителгиле-ниги мураккач төлөөсөрин адап турар.

Чалаан АТБ-ниң коллек-тивиниң кештиргенин соңу-лаа мурунуң хураалы малай-ырыг байдалга эркен. Тыва АССР-ниң Дээди Советинин соңулаалар талазы-биле Чалаанниң соңуу таламы № 54 соңулаа орутулган Тыва АССР-ниң Дээди Советинин депутаттарына кандидаттар депшадериниң турсоокал соңу-лаа мурунун туралында эң бөдүрүлгө ажилда эргеле-лиги калыныгы М. К. Ижа-кан саал берген. АТБ-ниң чолвачыны С. Я. Королевту депшидеринче оларын кыйгырт-ган.

Хураалга саал бергенер бө-дүрүлгө партия эге органи-зацияларын секретари А. М. Михайлов болгаш өскө-лөр-даа саналды бүрү деткээрлер.

Соңулаа мурунуң хураалын кижикчилери Тыва АССР-ниң Дээди Советинин депутаттарына кандидаттар Сергей Яковлевич — Королевту депшадер деп доктаады хү-лөп алган.

Сугарылга системанын Чалаанга эргеленин хөл-лектигин хураалында малай-ыжар Н. Монге Тыва АССР-ниң Дээди Советинин депутаттарына кандидаттар Чалаанниң чөөн таламы № 53 соңулаа орутулган СЭКП Тыва обкомунун секрета-ры Д. К. Ооржакты депши-дерин саналды.

Ажилында Д. Монгуш, 4 Куулар болгаш өскө-лөр-даа чалаан чүдүлүгүлүг деткээр-лер. Соңулаа мурунуң хураалы

оорушкү-биле уткуу хүлээр алган.

Хостаттарганынын ара-зында Султай Ала Кештимад, Мухаммед Раиф, Абдул Кадыр, Агаар болгаш АПН ТК-нын чыгыне секретари, Ре-волюст чөвүлелдин даргазы, премьер-министр чоран Н. М. Тараканың кадыг, херэжөө-нер шымчакынын иделек-кейге ажилдакчыны Сорейн болган. Оон-даа хөккө-сөө-ү ажилдакчылар бар. Олар ат-рель революциянын үнүмдө утту ролю ойлап турган улус болур.

КАРА-БАЖЫНДАН ХОСТААН

КАБУЛ (СЭТА). Чаа чыл-дың бөдүрүндө Афган Демократик Республикасы чаа чааа хей афган хамаа-талары — Афганстанын Улусу демократик партиянын кеш-тиргенин, шери албанын-дарын болгаш хамаатчыларын, мурунун тажык ажилдакчы-ларын кара-базында хоста-нынын дугайында даянкташ. Ол кештирген Х. Аминниң ду-жаалын ёзуугар канды-лаа барымаа чокка хорулаан турган.

Улусу чазактын ол шийта-рыя-хосталга ажилер улус

ДАШТЫКЫДА ТУРГУЗУШКУНУНУ ОРУУ-БИЛЕ

ПРАГА. Эртен чылдын чехословак улус ЧКП-ниң удуруткучу алаа-биле Төрүн чурттуг чөкөткелчи-нин дээш күөсөдиринин ажилдаа болгаш чедип алган чедишкенин чөртгарла-нып болур деп, ЧКП ТК-ның Чыгыне секретари, ЧССР-ниң Президентин Г. Тусак январь 1-де чугаазыма медеттеди.

Барын талада реаксылыг күштериниң тайбынчы бурун-гаар хөгжүдүгенин моондак ужураштырып, боо-чөкөстө эдилер бүдүр дээш оралла-жышкынын кылды турарын эркен чык көргөсөргө. Барын Европада америк ракет-яро-лук чөкөстө тургузар деп шийтагыч НАТО-нуң хүлөп алган ол дугайында баштап турар. Социалист дем кат-тыштарында чурттагы Европаның болгаш бүгү дө-лөт

гейниң улустарына быжыт тайбынчы магадылар дээш болдулар-ла хемчеглерин ал турар деп, ол чугаалаан.

СОФИЯ. БКП ТК-ның Бирги секретари, БУР-нуң Курале Чөвүлелиниң Даргазы Т. Живков чурттуг чонунга чаа чыл таварыштыр байыр чедирип тургаш, Болгариянын ажилы чондарынын эркен чылды чедип алган чедишкенин 1980 чылдын планын амыр күөсө-диринге аи магадылаан тур-гускан деп чугаалаан.

Делегей байдалында хама-арыштыр чүс чугаалаан, Барын Европада америк яро-лук чөкөстө тургузар дуга-лында НАТО-нуң шийтагыч тайбынчы улуг айымалды тургузуп турар. Даймы кыска-чаларын планы боттанма-журлук. Варшава Керээ-ниң кыркжычылары күрүнелер-

ниң быжыг тургузунга кым-даа чиганимези деп медет-теди.

БЕРЛИН. Германиянын Чаңгыс-аай Социалисттик партиянын Чыгыне секретари, ГДР-ниң Курале Чөвүлелиниң Даргазы Э. Хонеккерин чаа чыл таварыштыр тоо солу-ларга парлаттыгач чугулаа ГДР-ниң тургустунасында бээр 30 чыл болган оон эркен чылды демдеген эрттиргени немест черде социализмдин маандын турарын чырык-чалач херекчиз болган деп бижең.

ГДР Совет Эвэлелиниң акы-дуума дайынчы соратиги, социалист дем каттышты-рылганын чарылбас кезе-болур. Стратегия шаан ха-лашкын боо-чөкөстө хө-жыгарлар дугайында Совет Эвэлелиниң самалы тайбынча

ылакшылдыг бүгү хүштерин улам сорук киргесен, Совет Эвэлелиниң болгаш акы-дуума бүгү социалисттик чурттарын

тайбында ылакшылдыг даш-тыкы политикам ол самалда илергейлестиген деп чүдө бижең турар.

А Ж Ы Л Г А К О Л Ч У У Л

СЭКП Төп Комитетинин ноябрь (1979 ч.) Плануунга чыгаарына СЭКП, ТК-ны Чингиз секретары эш Л. И. Брежнев куластуу чагай по-рууа соксаал чокка бедире дээр болза, ажыктыг чорукту болгаш шынары бедиринче партиянын угланымшыкнын амыдыралга ийи, үш дактыр улуттырган күш-биле боттандырып чорудары эргежок чу-гула» деп чыгаалган.

Ажыл-агый болгаш культу-ра амыдыралдын бараанары-нде чоңу хандарына чурт иштинин үлестүрүүнү эргеле-тинин бүдүрүлгө коллективте-ри улуг рольдуг. Бажың иш-тинин эт-херекселери, туудуг тууйбузу, чугай, чазагыт кыл-дылар, дилиг материалдарын дээр шынар, эргежок чугула чүдүлгө үлестүрүп комбинат-тары база Кымылдык мебель фабриказы кылып үндүрүп турар.

Эргеледип бүдүрүлгө чер-деринин ажылын анализтеп көргө, сая болгаш шынар-даа талазы-биле четпестер хей бооп турар. Чижээ, продук-циянын ассортиментиин ап көрөдү. Бо талазы-биле пляж күсүттүккө, Эрткен чылдын чүгүлө тос алларында беин-са-дыг черлер болгаш чоң-даа 47 муң тууйбузу, 231 тонна чугайны, 180 оруннар, 200 диваны, 100 столду, 200 мөөк мебельди, 7 муң ажыг кукля самбыраларын чедир алаар. Оон-биле кады продук-

циянын шынары база четпес бооп турарын айтыр ужурулг. Чурт үлестүрүүнү 4 бүдү-рүлгө черинин продукцияны бо чыгыш Курхайгааралдык Тыва лабораториязынын ам-жылдакчылары хынап көр-гөн. Нитизин-биле 308 санын-мебельди, дилген мий мате-риалдарын, соңга кастыкты-рын хынаалга кирген. А түңгөл калдык болганмы? Эп-не багай деп дорт чугаалар ужурулг. Хынааттыгын ме-бельди, диван-оруннар, шафтарын, сандаларын

нык омур-хавири амгы теңик негелдеинге база дүшпөй турар. Хойу-биле кылып үндүр-гөн, чаа хавиринг продук-циянын баштай карачангыс экзеплярга кылып ужурулг. Оон соонда салымчын болгаш инспекциянын төлөөлүлери-биле кады тускай чөвүлө чы-гаалашкаш, кылып болур деп чөптөргөн соонда ону масса-лыг-биле бүдүрүп бидинтип. Ыдыг турбуже, хынааттыгын рабүлетпүр комбинаттарын кылып турар продукциянын

дир. Продукцияны аттестаттар талазы-биле амжыл база суу-чоруп турар. Чурт иштинин үлестүрүүнү эргелединде тө-лөөлүлөр-конструктор боруу бар болгаш. Чогуу-на ол бо-рунун амжылдакчыларын про-дукция аттестаттарын ха-рагалашкаш, кылып болур деп талазы-биле амжыл дуга-йымда чугаа дык үр чоруп келген. Чүгүлө мебель фаб-риказын удуруткучулар бол-гаш специалистери аттестат-

Шынар—ажылдың көрүнчүү

болгаш өске-даа продукция-нын барык чартык кезин үрөй кылдыган, брак болган! Ол бүгү эт-херекселеринин ту-дустурун черлерин хоорук, ээринилери уштукун үгүлөп келген чорур болгаш будуп кааны ден-дески эвес, ший-бактарды, оок-чирик болгу-лаар. Продукциянын дамы-кы хавири көрүштүг эвес, хе-ректелеринин сеткиниге таарышпас.

Шагаан-Арыг комбинатынын хынаалдага кияргө про-дукциянын 70 хуузу, Чазааны-ныч — 50 хуузу, Кымылдык мебель фабриказынын — 10 хуузу үрөй, чедир кылды-маан чүдүлгө болгаш. Олар-

чагызынын-даа мыдыг үл-гөргө экзепляр чок болган. Чогуу-на оон ужурунун бот-тоттарына дөмей эвес, ангы-агы хавиринг болгаш хем-чээдиг продукциянын тып-тын келери таварылга эвес.

Республиканын чурт иш-тинин үлестүрүүнү бүдүрүл-гө коллективтеринде шынар дугайымда айтыргыже дык-ка кошкан кичээгенин салым-турар үстүндө каш-ла чижек-терден илден-дир. Шынар — амжылдык көрүнүч, оон күш-ажыктыг коллективтин ажылы-нын түңгөлүгү. Ол дуга-йым бидеин турар бүдүрүл-гө удуруткучулар шынарыг кичээгил салбас болбайн кан-чаар деп бодал тыптын кел-и-

ташкынын боттары кылган. Ычангаш ол коллектив ам-жылдында карачангыс кылдыг чөр бооп турар. А рабүлетпүр комбинаттары бо талазы-биле амжылдык ам-даа кылбайн ту-рар. Ол шынар шынарын уг-лаан-башкарынын амжыл чүгүлө чугаа кырында бооп турарында аңгыда чүгү-даа болбайн турар.

Бүдүрүлгө черлерин эргежок чугула документациялар: Кур-стандартар, шийилер, тех-нология инструкторлар чокка амжылдып турар. Мебель та-лазы-биле чамдык шийилер, документтер бар-ла хавири, мычазла-даа чазагыт кылды-лар, дилиг материалдарын

омур-хавиринг, хемчээлиниг дугайымда шийи тыркан ка-рандаш изи беин чок, кара-биле шынап кылып турар деп болур. Бүгү продукциянын маркалар, демделгелери, сор-таары дээр шынар эргежок чугула негелдеринин дугайым рабүлетпүр комбинаттарын удуруткучулар шуут утту-каннар.

Комбинаттарда болгаш ме-бель фабрикасында-даа тех-никтик контролдуу система-зынын ажыг көзүлбөй турар. Бодап-даа көрүңер-даан, оларда штатенциркуль, өл-түм хемчээр херекселер бе-зин чок болурга, канча шы-нар дугайымда чугаа тура-ры? А вискозиметр, блеско-мер, индикатор дээр шынар нарын херекселер коллектив-терде шуут көзүлбөс.

Республиканын чамдык рай-үлестүрүп комбинаттарын, оларын чехтеринин турар ба-жылары, дериг-херекселери чогуу негелдиге дүшпөй ту-рары база бидинтип. Ыча-за-даа продукциянын шына-рын экижеринде ол кол шийикташкын эвес. Амгы үеин негелдеинге тааржыр, делген, чирик чехтерин тур-гузары — перспективте план-нын херээ деп чүе база бил-дингир.

Эки шынарыг, четпир хем-чээлиг продукцияны кылып үндүрери — беин эвес сору-ла. Бүдүрүлгө ажыктын

болгаш продукциянын шына-рын бедиринин бүгү угла-нымышкынын кайла-ла бот-тандырып чорударын чедип ал-ганал, ыдыг коллективтер бо-сорулганы чедипшкын шийип-тирлеп шынар. Соңга-дистиг чарыш, шынар бе-дирин чедип алганынын ший-ип-мактаары, оларын дур-жулгазын негелдери, көсү агитация, кижэ бүдүрүл-гө кылган чүдүлгө шийип-тир-илерин, оларын хавири, салдыг бедирин — шынар дээр демиселди кол-код не-гелдери ол-дур.

Чурт иштинин үлестүрүүнү амжылдакчыларын СЭКП ТК-нын ноябрь (1979 ч.) Плануунун шийип-тир-лерин болгаш аңаа эш Л. И. Брежневтин чугаалыг продукциянын шынарын эки-жер дугайымда айтышкын-ны удурутла болдурган, он-гу беш чылдын планын даалгаларын болгаш соци-алист хуузелдерин хуула-дан эрте күсүлгө. Бүдүр-гөин ажыктын, продук-циянын шынарын бедирин чед-ип азыр арга-куралдар бар. Чүгүлө күш-ажылы ор-ганизаатарын экижер, про-дукциянын шынарын бедир-ин дээр демиселге күш-ажы-лы, коллективтерин, кижэ бү-дүрүлгө хавири чугула.

Г. ТУТЫНИНА,
Курхайгааралдык Тыва ла-бораториязынын стандарт кылдынын начальниги.

«Тыва кедээ туудуг» трестин № 741 ИМН-зынын туудуг брига-далары Бай Тайга, Ба-рыын-Хончи районна-рын амжыл-агыларын чурттага бажыларын, малга кынааларын ту-дуп берип турарлар. ИМН-нын туудугулар ленинчи мүбөлөйт чылда туудуг-монтаж амжылдарын, планна-рын ажыр күсүлгө дээр күненишкын амжылдып турар.

ЧУРУНТА: мурнакчы бажыч Алесандр Чанчыл.
В. КУДРЯВЦЕВИЧ фотозу.

Кызылдың пассажирлер аргыштырар автотранспорт бүдүрүлгөзинин коллективинин 1980 чылда социалистиг хүлээлгелери

Пассажирлер аргыштырар АТБ-нин коллектив, бү-гү совет улус-биле бир дөмей, СЭКП-нин XXV съез-динин тогулду шийиптирлер, СЭКП ТК-нын болуп арткаары Пасунарнын шийиптирлер амыдыралга боттандырышкан, В. И. Ленинни төртүткөн күнүн-ден бээр 110 чыл болур онга күш-ажылы чедип-кинеринг ужуражыры-биле дараалыда социалистиг хүлээлгелерин алган:

Техника-экономика көргү-дүлгө, күш-ажылдык бүдү-рүлгө бидеткенден, ав-томобильге сөрктөп чүгүлө бот-тезин ээлектегинден,

автотранспорт доктаамал шийиптирлерин хандырын, пас-сажирлер аргыштырарын кулаураан бидеткенден, тонна-километр талазы-биле чыл планын автобустарга — декабрь 30-де, таксилерге — декабрь 29-та күсүлгө.

Нити орулга талазы-биле 1980 чылдын планын 100,5 хуу күсүлгө.

Шуума автобустарын доктаамал шийиптирлерин 94 хуу чедир.

Планын ажыр 60 муң пас-сажирин аргыштырар, 600 муң пассажир-километр бол-гаш 25 муң өртөктиг кило-метр амыдыл күсүлгө.

7,3 муң рубль өртөктиг 70 комплект автодугуларын кам-нап ачыр.

Күш-ажылдык бүдүрүл-гө 1 хуу бедир.

Социалистиг хүлээлгелерин коллективтин нити ху-ра-лыга хүлээп алган.

Автомобиль амыдыралын ко-эффициентин 0,65, авто-бустарын, таксилерин — 0,70 чедир.

12 муң литр бензинин, 5 муң литр дизельинг озаар чүгүлө, 5 муң рубль амы-кактарын камнап алар.

Чылда экономика ажы-кын 1 муң рубль болур ча-рыктын 26 саналарын бүдү-рүлгөге амжылар. Чаа тех-никаны бүдүрүлгөге амжыла-нында 4 муң рубльди кам-налганы алар.

Рестовуларын «Хожууд туралар чок амжылар» деп эгелешкени-биле чалаачы-ларын 6 бригадал (таван чо-лаачыларын үш, автобус чо-лаачыларын үш), септекти-лерин 5 участка амжылар. Бригада аргызы-биле амжы-лаарыг ховорайн бир мар-шурун шийилер.

Абаканын пассажирлер АТБ-нин коллективин со-циалистиг чарышка кыйгы-тан.

МАЛЧЫНАРГА

Чоюн-Хемчик районда «Ис-кра» совхозун деискээрлик хав удуг дүшкенин бары-мдаалаш, малдын чаш төдү чидар чыкка, бүрү ка-лап алыр сорула-биле мал-чынарнын чурттап бажы-ларын болгаш мал кайла-ларын септеп чыгылаарын тус-тус ээнооларын тургу-сан.

Хоотун туудугу О. Дукте-мейге удузган амжыктар ав-нозу кыммаккы амжылдып турар. Ол ивено бирээни-де муң баш кирер 2 кайлаан проект. Булар бүрүн-биле кылды дооскап, амжылап кирген. Олар Талды-Чоога-

да бир чурттага бажынын чокка ивено кылды дооскап, Арыг-Бажы сүт-баран фер-манын кайла-хоразын сеп-тектенин кылды турар.

Ол эвенода Д. Ондар, С. Монгуш, Х. Маадир олар эки амжылдып, кыммаккы арга көргүзүп турар. Ыччалык туудугуларын херектиг материал-биле чө-чө хандылар баш таварыл-лар ол эвеноларын амжылып үтүктелген бээр. Совхозтук дирекциядан туудуг мате-риалдары-биле хандылар боор деп туудугулар илген турар.

Д. МОНГУШ.

ХУННУҢ-НЕ ӨӨРҮШКҮ

Молдавияла пест-таавыч Валентина Мо-ройну кым билбейт? Бо айтыргыш ыл-ап-ла: «Бис чангыс чөр туртууусту чү-гө таным эвес, анда чоргаарлар бис. Чүгө ивено Вала чуртун улусчу эрге-чагыраалын төлөөлүлери болгаш күш-ажыктыг рекордтарын кылып турар» деп, кижэ бүрүп хавылаар.

Чокта чаа СЭТА-нын фотокорреспон-дентин М. Потырикне Валентинаны амжылап турары Бедер пест-таавы комби-назында чораш, оон салымчыга 1979 чыл калдыг салдарыг болганын чугаал-гаарин дилгө. Фотожурналист комбинат-тын Култура ордузунга барып, Валенти-нин эш-өөрү-биле ужуражып, депутат хүлөп алышкыныга база кирип чуга-лашкан. Оон чугаалын М. Потырикне планкага бидип алган.

— Силерин комбинатында колдуунда амжыл чынарлар амжылдып турар бол-гай, Валентина, Сөк эш-өөрүн севден

Мурнуку одурутга

Каа-Хем районун амы-рал-хандырыла комбинаты-нын даарыкчы Мария Тюлюшова Назва, онгу беш чылдын төртүк чыгышын социалистиг чарыгында илел-дип киришкен, районун хан-дырыла амжылдакчыларын араалыда халбарган нарынтын мурунку одурутга чоруп ту-рар. Ол эр улуска чүдүлгө даалар планын он бир айдын чыгышын-биле 142,5 хуу азы 3330 рубльди амжылып кылып тургаш, 4776 рубльге хуу күсүлгө, социалистиг чары-тын тилекчиз болган.

Мурнакчы даарыкчы ча-гыччыларын нарын чагыла-рын өш-шаванда, эки шынарыг күсүлгө чедип ал, арга-мергежин доктаамал бе-дип, күш-ажылы бүдүрүл-гө хуу бүрү улуттырып, эш-өөрүн бодуң дуржулга-зын харам чокка чедирин ту-рар. Оон үлестерин эдгерген даарыкчылар эвено эвес. Оларга даштык хантар даал-раар планын 138,8 болгаш 110,5 хуу күсүлгө В. Зарес-та, В. Чепцова болгаш чо-нуу чыгыш хүлөп алыр пла-нын 162,8 хуу күсүлгө Бороваян коллективтин пунктуун (Эргелекчиз, комбинат С. Турнова) бол-гаш оон-даа өскелерин хан-дарыштыр болур.

СЭКП ТК-нын ноябрь (1979 ч.) Плануунун ший-иптирлер, анза СЭКП ТК-нын Чингиз секретары эш Л. И. Брежневтин дегерген чуга-лы-биле, айтышкынын бол-гаш сумелери биле база ССР-ын Дээди Советинин нити сессиязын материалдары-биле даарыкчылар таным-кан.

О. ТОВУУ.

2-ги арын • 1980 ч. январь 3

АГИТПУНКТУЛАРДА

РСФСР-нин Дээди Советин-ге болгаш чөрчө Советтерин-ге сөңгүлаларга белетел рес-публикада кидин тулук чоруп турар. Чөрчөде агитаторлар-ын, политинформаторларын, пропагандистерин бо чугула кампанига белетел, семина-руларын эрттирп агаалын. Хууну чугула темиз кылдыр сонгудуга хамарашкан ай-тырларын сайгарып, чуга-лажып турар. Сонгудуга белетел амжылынын төвү агитпунктулар деригеин база агаалын.

Наймысалдын № 1 проф-техучилищенин агитпункту-нун амжылы агаан шуудан. Оон эргелекчиз, училе-шери өрөөлгөзинин бажы-ны К. З. Тетерин агитпун-ктун амжылыг улуз кичээгенин угландырып турар. Агитпун-ктун амжылында библиотека-да дериг агаалы: агитатору булуңунда ССР-нын, РСФСР-нин болгаш Тыва АССР-нин чаа Конституцияларын асы-лаан. Агитпунктун амжыл-панын төлөөлүлери тур-гускан. Ону бажылаан парла-азары аркан. Лоуун, плакат-тарын бижип, белетел турар. Агитаторларын дайымын тургускан болгаш олар хары-лап турар бажычарыгча ба-рып, сонгучулар-биле ужу-ражып, сонгучулар дайымын тургузуп агаалы берген.

— Сонгудуга белетел, ону организастап эрттирер чаа

В. САТ.

СӨЗҮН ЭЭЛЭЭН

Карл Маркс аттыг совхозтун дуржулгалыг хойжуу Алар-оол Ондар онгу беш чылдын төртүк чыгышын 100 хуула оонаштыр 100 хуулаан до-руктуруп, бир баптан-на 2,5 кг дүктү кыргып, бодууну кү-жү-биле кыштаа септеп, 15 тонна сипенин кааны амы-рыг хүлөтүп турган. Мурнакчы хойжу бодууну сөзүн ээлээн. Ол 1979 чылда 100 хуула оонаштыр 108 хуулаан до-руктуруп, хойлаан-на 2,7 кг дүктү кыргып, 17 тонна сипени белеткөп алган.

Адар-оол Ондар онгу беш чылдын сөөлүг чыгында боду-нун бодуун аргаларын санал көргөш, 100 хойлаан 105 хуула-ганын доруктуруп, бир баш-тан-на 2,8 кг дүктү кыргып, нитизинг маалыга бодууну кү-жү-биле 20 тонна сипенин бе-леткөп, кыштаа септөргөн ху-лөтүп турган. Ол социалистиг а-рышка районда сургалыг хой-жулар Адар-оол Ховалыгын болгаш Дегер-оол Ховалыгын кыйгырган.

Мурнакчы малчынын кып-таа амжылы дегерген: мыд өрүмкөп кылган кууук амжы-

лап турар, электри чырымын чурттага бажыларымда, хой-хураган хажаларымда кир-ген. Ычангаш 1980 чылда улум-на белик көргүзүлгө чедип амырыга бүгү таарым-чалыг байлаалар тургустунган. Ам Адар-оол Ондарын кола-нында төртүк хойун күжү-ден-гил шымырап. Хойлар декабрь 20-ден эгелен массалык-биле оондип берген. Баштай төрөз 37 хойлаан 2 хураган артыкка алдыган.

О. АРАКЧАА,
Чоюн-Хемчик район.

КУШТЕЛДИРЕР

Чөрчө Советтеринин амжыл-чорудулганы хой талады. Олар хуу бүрү амжыл-агынын, культуранын болгаш өске-даа эр чугула айтырларын ший-иптир турарлар. Амжыл-агы айтырларын чогумчалыг шийиптирлерин, анза көсүк түңгөлдерин чедип амыр чөрчө Советтеринин бүгү эвено-ларын деминг, организастыг амжылында ол хамарашыр. Улус депутаттарынын Монгу-Тайга район Советинин күсү-ком организастыг амжылыг дашып, дененин улум сайы-рапайжылар талазы-биле то-ларгай хемчеглерин ап турар. Советтин күсүкөму хүлээп ал-дыган доктаал, шийиптир-лерин хүлөлдөз боттандырап, контролдуу талазы-биле бот-луг хемчеглерин ап турар бол-гаш ук айтыргыны күсүкөму доктаамал сайгарып чугаала-жып келген.

Шийиптир күсүлдөзгө хынап хайгаарар тускай комиссия

тургускан. Күсүкөму уду-тургалык-биле ук комиссияныг ап чорудуп турар хемчег-лери түңгөлдерин районшыл ал-бан организацияларын, бү-дүрүлгелерин удуруткучулар шийиптир күсүлдөзгө айт-тыган хуулаалыг күсүлдөзгө чө-рчө сөөлүг чөчө шыгыны кичээлге алган. Райондун хе-ректелерин шийиптир, күсү-көму сая кылаан, кулау-ра кылдып үстүкү органи-лиг доктаалдарын, үдүлгө шийиптирлерин күсүлдөзгө ба-гай эвес боттандырып келген. Оон-биле кады чамдык бүдү-рүлгө, албан организасты-лар, толаргалдарга, комму-нал амжыл-агы черинин, амжылдып-хандырыла комби-надыг болгаш өске-даа чамдык амжыл-агыларын удуруткучулар ол айтыргы-чептеп шийиптир турар.

Чамдык удуруткучуларын ук айтыргыны шыгыны кичээл-ге албай келгенден Мо-

гей-Бүрөгө амжылап-ханды-рыла комбинатын солби-рып амжылар, профтехучи-щелерге райондан амжыктар өөрдөп чорудар, амжылын амжыктарын келжэки школа-зын амжылы экижер бол-гаш оон-даа өске чамдык ай-тырлар талазы-биле хүлөп алдыган шийиптир күсүлдө-де чок артык. Оон кол чы-лааны болза райкүсүкөму талазын албан организасты-лар, бүдүрүлгелер уду-руткучуларын шийиптир кү-сүлдөзгө талазы-биле негел-диг чептеп тургузуп тура-рында. Райкүсүкөму бо айты-рыны чугаалашкаш, чепте-стерин чалаалары-биле ону ха-рылап турар комиссия-лардан, бүдүрүлгелерин не-гелдени шыгыны тургузарын шийиптир.

М. ОНДАР,
Монгуш-Тайга райкүсүкө-мун секретары.

АЖЫКТЫГ ЧҮҮЛДЕРНИ БИЛИП АЛГАН

СЭКП-нин Тес-Хем райкому, райкүсүкөму кедээ амжыл-агы эргелени болгаш профиндел райкому мур-накчы малчынын дур-жулгазын негелдери со-рула-биле чокта чаа арга-дуржула соңгудуу органи-заастаан. «Чогуула», «Тес-Хем», «Кызыгаар» болгаш «О. Шынаа» совхозтарын чамдык малчынын, саан-чылары, паркомнар база пар-тия эге организацияларын секретарлары анза киришкен. Ол бөлүктү партия райкому-нун пропаганда болгаш агита-ция кидинин эргелекчиз В. Дандар, кедээ амжыл-агы эргеленин кол ээлекчиз Н. Чооу олар баштай чорал-ган.

Районун амжыл-агыларын-да келген бөлүк малчынар баштай «Тес-Хем» совхозтук хоочун хойжуу Алесандр Монгалбинин аал колааныга барганнар. Ол он чели чык малчынын турар улуг арга-дуржула кидин. Ычангаш чыл бурун-де белик көр-гүзүлгө чедип ап, малдын баш санын бүрүн мези ка-ла-лап турар. Алесандр Мон-галбинин болгаш он каалай Маадир-и Саар Монгалбин-ка еткелдиг карак кымыл күш-ажылы Төрөн чүгүлө бидеи-биле үнөзгөн. Оларын кайла-лаа Күш-ажылын Кызыл Тук орден-биле тан-ымкалаан. Дуржула солчу-

газын чогуу-на бо малчыдан эгеленин ычангаш таварылга эвес.

Келген аалчылар мурнакчы хойжуну колап-тураан, ка-жаа-хоразын сонугурап көр-гөн. Малчынын колааныда бүгү-ле чүе көрүм-чүрүмүг: одек чаны арыг-сылыг кылдыр аштаганын, малга чөм каап бээр саваларын айлай салгы-лап каан, хой кайлааларын кычылгатынган, малга бээр чөмөн кыштага экек дү-жүргө, кажаалаан, кургап, өлөктөрүн бөлүлгөн.

— Мындыг кижэ белик көргүзүлгө болайн канчаар! — деп, келген малчынар ол бүгүн көргөш, доразан-на чу-галжы берген Хойжуну кыштаанда ийи улуг кажаа бар болган.

— А бо артык кажаа кан-дай чүвө? — деп, аалчылар айтырган.

Алесандр Монгалбин ху-ламуруншаан, харылаан: — Ол чок болза хоржөк болгай даан. Мен бодарымга, кыштаг буртуңте мындыг бо-лур болза эки.

Оон келген аалчыларынга хойжу бодуун чедипшкени-ринин чамдыгын амжылы бер-ген. Бир кажаага күлөп ага-лаш, чакка чедир нити хойларын кажаалап турар. А ийги кажаага төрүр чөткөп болгаш төрөн хойларын тургу-зар. Чаш хурагаларын база

ажаа ажаап, доруктуруп. Ин-да улуг, биче хурагалар тур-гузар үзүктөгөн, чөм каап бээр черлер таарыштыр кыл-дыган. Хураган ажаага төг-гөр кургап одекти тускай үзүктөгөн болгон. Сүт чыла-лар суугуну тургускан. Хой-жуун ол кажааны дериг, үзүктөп алганы төрүр база төрөн хойлар тургузарыгча, чаш болгаш доруккан хураган нарын азырап доруктурунга азжок таарымчалыг, оон ишп кургап, ой-тап чыгып, чырык, арыг агаар кирип турар.

Алесандр Монгалбин келжэ, кымымак малдын дээрин оон тууш алган кажаанын, ке-дип белеткөш, экек алган си-гекенин, төрүр хой кажаа-нын дээринин, колаанын көрүм-чүрүмүг, арыг-шери-ринден аалчылар экерип кааннар.

— Онгу беш чылдын төртүк чыгышын 100 хуула оонаштыр 100 хуулаан мези-ли алгын — деп, түңгөлгө Алесандр Монгалбин чуга-лаан. — Бо чылын оон-даа бе-дик түңгөл чедип алыр со-рулагыт амжылдып тур мен.

Мурнакчы малчынын кола-ныга келгенер арга-дуржу-ла солчуп, боттарынын амжы-лынын дугайын база чуга-лааннар.

Малчынар ол-ла совхозтун бода мал семиртп азыраар шя-лүн база сонугурап көргөнер.

Семиртиге шөлүгө хей чыл-дарда амжылдып келген брига-дир Сарылы Маадир-оол кел-генерге тайлыбыр берген:

— Совхозтук экономикаын кидиргенге, малдын баш са-нын өстүргөнгө бо семирти-ге чери улуг ужуруламын болуп турар. Ону сөөлүг чы-ларын дуржулгазын көргүс-кен. Малды мааза чогуу үнө-лиг рашон буугаар кыска хуу

ДЕТКИДИМ, САНАЛДАДЫМ

СЭТА-ның фотохроникасы

